

TAULA D'EMERGÈNCIA CLIMÀTICA

Informe de la sessió del 7 de novembre de 2019

ÀMBIT: **TRANSFORMANT L'ECONOMIA: ECONOMIA SOCIAL I CONSUM RESPONSABLE; ECONOMIA CIRCULAR I PER LA SOSTENIBILITAT**

Referents:

Álvaro Porro, comissionat d'Economia Social, Verda, Desenvolupament Local i Política Alimentària

Jesus Camas, responsable de Prospecció Empresarial de Barcelona Activa

Xavier Suñol, director de Turisme

SITUACIÓ ACTUAL

Barcelona presenta un **PIB de 81.291 mil milions d'euros**, xifra que suposa el **33,5% del PIB de Catalunya** (Ajuntament de Barcelona, 2019). Després dels anys de la crisi de 2008, els darrers 5 anys el PIB creix.

L'**atur** té registrat un continu descens, registrant al 2017 prop dels **10%**. Tot i que s'hagi augmentat la contractació (1.199.330 contractes al 2018), això és a costa de la contractació de curta durada. Els contractes indefinits o superiors a un any només representen el 15,1% dels contractes signats. **Un 42,9% dels contractes signats a Barcelona tenien una durada igual o inferior a 1 mes i el 58,3% a 6 mesos.**

Pel que fa a la renda per barri, Barcelona continua presentant una notable disparitat entre districtes. Mentre que **Sarrià-Sant Gervasi** presenta una **renda del 182,8% superior a la renda mitjana** a Barcelona, **Nou Barris** registra un valor del **55% inferior a la mitjana de la ciutat.**

L'economia convencional ha d'evolucionar atenent els **límits planetaris** i les **desigualtats socials**. Les polítiques de creixement tradicionals han fracassat en complir amb els dos comptes: molt pocs beneficis del creixement del PIB han anat a les persones que viuen en la pobresa, i massa percentatge de la pujada del PIB ha estat a costa de la degradació dels recursos naturals. Cal tenir present que **l'estabilitat dels sistemes naturals** de suport a la vida és prerrequisit per a una **societat pròspera.**

VECTORS DE TRANSFORMACIÓ

Existeixen diferents vectors de transformació de l'economia de la ciutat. Un conjunt de canvis generacionals, culturals, socials així com l'impuls de polítiques públiques estan fent que el divers i ric univers de l'**Economia Social i Solidària (ESS)** estigui creixent a la ciutat.

El 2016, per primera vegada es va comptabilitzar el pes d'aquest àmbit en l'economia de la ciutat: 4.718 iniciatives socioeconòmiques, que inclouen entitats del tercer sector social,

societats laborals, mutualitats, cooperatives, i iniciatives d'economia comunitària, i que totalitzaven més de **53.000 persones contractades**.

Actualment es detecta un creixement especialment marcat en l'àmbit cooperativista. Entre 2015 i 2018 el ritme de creació de cooperatives va multiplicar-se per 2,5 i el número total de cooperatives va créixer un 24%.

En aquest procés les pioneres polítiques municipals d'ESS han contribuït amb un impuls sense precedents en recursos públics. Un ampli ventall de serveis, programes, dispositius, línies de finançament, etc, en molts casos en formats de col·laboració públic-cooperativa i públic-social i que per tant, materialitzen alguns dels objectius que marcava el Pla Clima:

- S'han destinat **16 M€ a polítiques de foment i consolidació de l'ESS** (+ 3 M€ en inversions).
- **Des de 2018** tot el nou endeutament del consistori prové de **banca no convencional (banca pública, banca ètica o banca cooperativa)**.
- S'han **format, acompanyat i assessorat més de 3.000 persones i més de 700 projectes**. El global d'activitats de promoció de l'ESS a la ciutat ha tingut 6.000 participants i doblat el nombre d'empreses d'ESS ateses a Barcelona Activa.
- **S'ha obert l'InnoBa**, un centre de referència local i internacional en innovació socioeconòmica, s'han finançat **més de 400 projectes per valor de 2,47 M€** i s'ha generat crèdit ètic per valor de 2 M€ conjuntament amb entitats de finances ètiques.
- S'ha impulsat xarxes d'àmbit local, català i internacional per fomentar l'ESS. Destaquem la **creació de la Xarxa de Municipis per l'ESS de Catalunya** que presideix Barcelona (40 municipis, més del 50% població país).
- S'ha impulsat conjuntament amb teixit d'ESS de la ciutat la **creació del Hub de la Bicicleta i de Coopolis**.

El consum responsable implica tenir en compte aspectes socials i ambientals en les decisions de consum. Cada vegada més ciutadans ho fan de manera voluntària, fet que les polítiques poden promoure mitjançant la sensibilització i la facilitació d'alternatives. Per això, per primera vegada l'Ajuntament de Barcelona va tenir una **Estratègia d'Impuls del Consum Responsable** amb més de 80 mesures en diferents àmbits. S'ha obert un Espai de Consum Responsable vinculat a **l'Oficina Municipal d'Informació en Consum**, s'ha impulsat la creació de la **Fira de Consum Responsable** anual durant el Nadal a Plaça Catalunya, amb més de 40.000 visitants, així com la setmana del Consum Responsable amb 90 activitats i s'han creat nous instruments per promoure accions ciutadanes en aquest sentit, com la línia anual de subvencions de consum responsable.

Però, sobretot, l'Ajuntament ha impulsat el consum responsable facilitant aquestes pràctiques en allò que té a veure amb els serveis municipals i les infraestructures de la ciutat que es reflecteixen, en molts casos, als diferents capítols del Pla Clima. Millores en el transport públic o l'ús de la bicicleta afavoreixen un consum de mobilitat més sostenible; millores en la recollida de residus com el porta a porta; millores en la producció d'energia neta; millores en la promoció del comerç de proximitat; etc. Per tant **el consum responsable està promogut de manera transversal en bona part dels àmbits del Pla Clima**.

I si parlem de consum responsable l'Ajuntament és també un consumidor, de fet el més gran consumidor unitari de la ciutat. Així la **contractació i la compra pública és un altre vector de**

transformació de l'economia de la ciutat (a Espanya representa al voltant del 17% del PIB). Per aquesta raó l'Ajuntament de Barcelona ha fet, des de fa temps, una aposta per fer que aquesta capacitat de demanda del consistori pugui arrossegar el mercat privat cap a una economia més social i ambientalment sostenible.

En aquest sentit, la **Guia de Contractació Pública Ambiental**, dins del marc del Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat 2012-2022, introdueix **criteris ambientals en la contractació municipal** d'obres, productes i serveis. En l'ambientalització interna de l'Ajuntament de Barcelona destaca es pot destacar el següent:

- Obtenció del premi Procura+ pel desplegament del **Decret de Contractació Sostenible**.
- Realització de dues edicions de la **Marató d'Estalvi Energètic** (47 edificis el 2018 i 62 el 2019) i assolament d'un estalvi d'entre el 15-20% en gas, 10-15% en aigua i 6-13,5% en electricitat.
- Certificació de **10 edificis municipals** amb el distintiu **"Edifici Amic de la Bici"**.

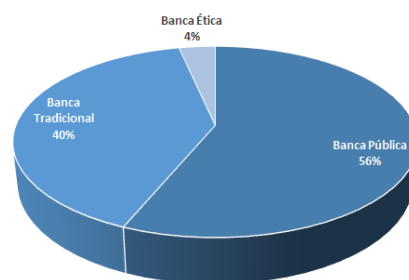
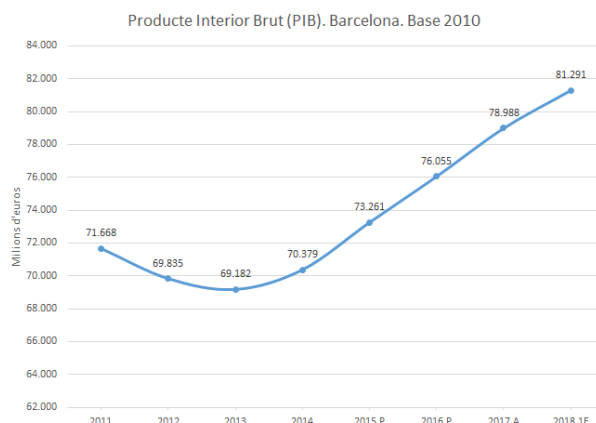
Per altra banda, la **Guia de Contractació Pública Social** proposa **criteris amb l'objectiu de garantir millores en les condicions laborals, la igualtat, la subcontractació de qualitat i la inclusió social**, entre d'altres.

En definitiva, les polítiques públiques de l'Ajuntament poden exercir un efecte tractor sobre l'economia de la ciutat i el seus incipients sectors dedicats a la sostenibilitat. **Només en el passat mandat es van dedicar 603 milions d'euros i es van generar 6.600 llocs de treball.**

Inspirat en el **"New Green Deal"** és el moment d'intensificar aquesta tendència de la despesa pública fent que la seva demanda pugui catalitzar un canvi de model productiu, així com fent que les seves polítiques de promoció econòmica recolzin i acompanyin un model més just i més sostenible. Un recent estudi ha publicat que les inversions i despeses públiques de l'Ajuntament de Barcelona en **Economia Verda i Circular representen 349 M€ de mitjana anual i un 13% del pressupost mitjà de l'Ajuntament del mandat 2016-2019.**

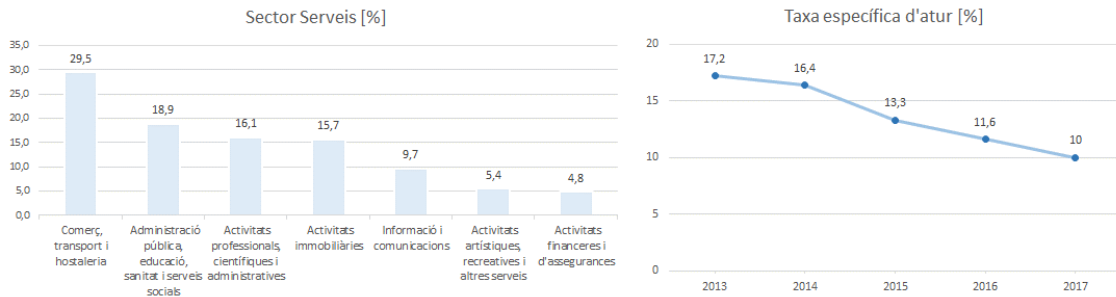
Dades rellevants:

PIB, 2011-2018 i endeutament de l'Ajuntament de Barcelona a juny 2019.

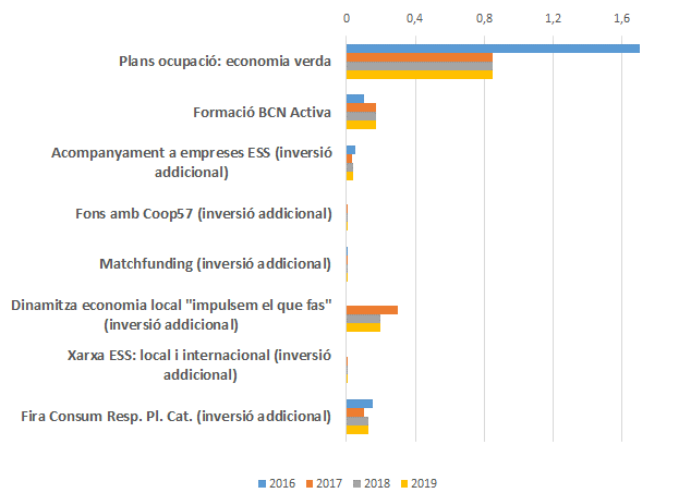
Font: Departament d'Estadística i Difusió de Dades. Ajuntament de Barcelona.

Estructura del sector serveis i taxa d'atur [%].

Font: Departament d'Estadística i Difusió de Dades. Ajuntament de Barcelona.

Pressupost públic en EVC [M€/any].

Font: L'Economia Verda i Circular a les Polítiques de L'Ajuntament de Barcelona. Ajuntament de Barcelona.

Turisme

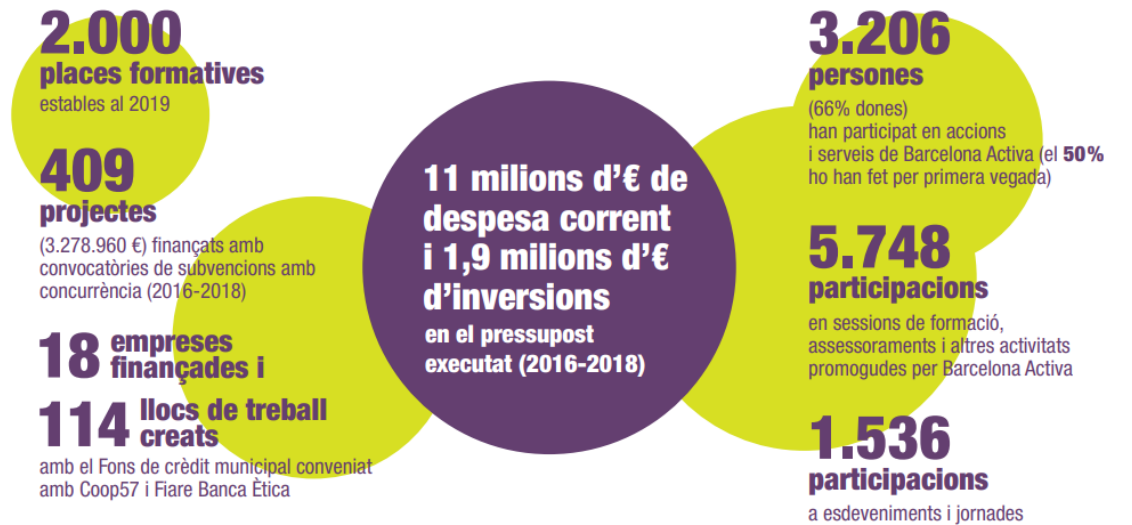
Avió és responsable del **85,7%** de la petjada de CO_{2eq} del sector turístic

Allotjaments consumeixen entre el **8% i 12%** del consum d'aigua i el **5,6%** d'energia total de la ciutat

150.000 visitants/dia (turistes i excursionistes)

Font: Externalitats Ambientals del Turisme a Barcelona. Ajuntament de Barcelona.

Balanç del Pla d'impuls de l'Economia Social i Solidària 2016-2019.

Font: #FemBalanç del Pla Impuls de l'Economia Social i Solidària 2016-2019. Ajuntament de Barcelona.

I QUÈ EN DIU EL PLA CLIMA?

El pla estableix com objectius estratègics pel 2030:

- Obtenir el **100% de finançament net**
- Arribar al **10% del PIB** generat per economia social i solidària
- Incorporar criteris socials i ambientals en el **80% de la contractació pública**

REPTES MÉS RELLEVANTS

Per respondre al canvi climàtic caldrà **promoure un canvi de matriu productiva així com del model de consum, impulsant activitat econòmica sostenible i formes de vida més saludables i sostenibles, facilitant així l'elecció i l'accés a productes i a serveis sostenibles i socialment justos.**

– **D'una economia lineal a una economia circular**

S'ha de passar de l'actual economia lineal, basada en l'extracció, transformació i consum ràpid, a una economia circular on es valoritzen tots els productes del procés productiu i que incorpora les externalitats ambientals i socials generades. El principal repte serà com desenvolupar l'economia circular en un model econòmic basat en el consum ràpid i en el nombre de vendes.

– **D'una societat del consum a un consum de les necessitats**

Necessitem tot el que comprem? Aquesta simple pregunta serà essencial en la nova economia. Hem de ser més conscients quan fem les compres, preguntar si realment necessitem tot el que comprem, quantes emissions estan associades a cada producte, on s'ha produït, en quines condicions laborals i socials, o quin és el seu consum d'aigua associat. Els productes o serveis que consumim contribueixin a millorar la qualitat de vida, la justícia social i la democràcia? Contribueixen a defensar Drets Humans o els vulneren?

– **Una nova economia que generi més feina de qualitat**

La nova economia ha de saber crear més feina de qualitat, innovant processos productius i mantenir alts valors de competitivitat aprofitant processos i activitats menys intensius en energia i materials. Generant feina de qualitat i promovent la creació de Mercat Social i en base als valors de l'Economia Social i Solidària.

– **Que els costos del canvi no accentuïn les desigualtats**

Pot ser un dels reptes més grans és que la transició econòmica sigui justa. Els costos del canvi climàtic i de la transformació de l'economia no poden suposar un augment de les desigualtats o que sobrecarreguin als que menys tenen.

– **Promoure el turisme sostenible**

El turisme representa 12% del PIB municipal i és un sector clau en tot el desenvolupament econòmic de Barcelona, pels seus efectes sinèrgics. Cal continuar amb la feina de promoure un turisme sostenible coherent amb els criteris de l'economia circular i fer de Barcelona un destí de referència.

ACTUACIONS CLAU

NOVA CULTURA DEL CONSUM I MERCAT SOCIAL

Partint de que ja han sigut majoritàriament assolides les actuacions que preveia el Pla Clima per el període 2018-2020, proposem enfortir les línies de treball següents:

- Facilitar espais de sensibilització i de donar a conèixer alternatives de consum responsable per a apoderar a la ciutadania com a agent transformador mitjançant les seves pràctiques de consum:
 - Espai Consum Responsable en xarxa amb equipaments i entitats de la ciutat
 - Setmana de Consum Responsable
 - Desenvolupar un programa de consum responsable alimentari a les escoles
- Incentivar l'existència i escalabilitat d'espais comercials d'ESS i sostenible:
 - Projecte comercial a la Model
 - Fira de Nadal de Consum Responsable i d'ESS
 - Facilitar eines de consum responsable al comerç de proximitat/local
- Consolidar els serveis i programes d'impuls a l'ESS a la ciutat i en particular:
 - Activar la major incubadora de cooperatives d'Europa: Ateneu Cooperatiu Coopolis.
 - Crear una línia específica de promoció de l'ESS en transició ecològica i en particular enfocada a l'alimentació sostenible.

AJUNTAMENT COM EXEMPLE: CONTRACTACIÓ PÚBLICA SOSTENIBLE

- Definir criteris d'Economia Circular i ESS en els plecs tècnics de la contractació pública de l'Ajuntament.
- Aplicar i potenciar l'ús dels criteris de compra social i ambiental en la compra i la contractació pública mitjançant un Pla Anual de la Contractació Responsable de l'Ajuntament de Barcelona que marqui objectius quantitius.
- Incorporar criteris i requisits socials i ambientals a totes les convocatòries de subvencions de l'Ajuntament.
- Revisar les actuacions amb les entitats financeres per incorporar i potenciar la banca ètica i les entitats de l'economia cooperativa, social i solidària (ECSS).
- Consolidar l'emissió bons sostenibles per a atreure capital internacional i local per a fer projectes sostenibles a la ciutat (2025).
- Impulsar un mecanisme de compensació de les emissions generades per les grans obres a la ciutat, en favor d'accions de lluita contra el canvi climàtic (2025).
- Estudiar opcions de millora de la fiscalitat ambiental per a les empreses "baixes en carboni" (2030).
- Estudiar la viabilitat de disposar d'una comptabilitat verda a l'Ajuntament, tant si és classificant les accions dels pressupostos municipals que es dediquen a economia verda com creant una classificació ambiental addicional (2030).

ECONOMIA VERDA I CIRCULAR

- Dissenyar una Estratègia municipal d'economia verda i circular (2025).
- Adaptar Barcelona Activa per a la promoció de l'economia verda i de proximitat (2025).
- Crear programes de foment de l'ocupació verda, l'autoocupació i l'ecoemprenedoria en sectors econòmics vinculats al canvi climàtic (com per exemple la rehabilitació energètica, instal·lació i manteniment de plaques solars, manteniment de SUDS, alimentació sostenible, mobilitat elèctrica o ciclista, entre altres) (2025).
- Assessorar les empreses per facilitar la reducció de residus i emissions, tant en la planificació com en l'aplicació de les millores (2030).
- Facilitar la substitució de maquinària i vehicles professionals per altres de baixes emissions (2030).
- Millorar l'eficiència en el consum energètic de les empreses, en particular en comerços i serveis (2030).
- Impulsar l'autoproducció i l'autoconsum d'energies renovables per part de les empreses i les entitats (2030).
- Impulsar el consum de productes i subministraments provinents de la revalorització de residus (2030).
- Crear un programa des de Barcelona Activa de suport al teixit econòmic tradicional de proximitat basat en la reparació i manteniment (electrodomèstics, electrònica, calçat, roba, mobles...) i reutilització (desballestadors, venda de segona mà...)

TURISME SOSTENIBLE

- **Estudi d'impacte ambiental de l'activitat turística**

Definir un pla d'acció en base a l'Estudi sobre l'impacte de l'activitat turística a la ciutat de Barcelona en variables com el consum d'aigua i energia, generació de residus, petjada de carboni, qualitat de l'aire i contaminació acústica.

- **Petjada de Carboni del Turisme a la ciutat de Barcelona**

Proposar línies d'acció d'acord amb l'anàlisi de la Petjada de Carboni del Turisme, encarregada en el marc del Pla Estratègic de Turisme 2020 per aprofundir en el coneixement sobre l'impacte ambiental del turisme i les activitats que s'hi associen, especialment focalitzada en el càlcul de l'emissió de gasos d'efecte hivernacle.

- **Compromís de Sostenibilitat Turística – Barcelona Biosphere**

A través del compliment d'una sèrie de requisits, l'Ajuntament de Barcelona posa a disposició dels operadors turístics l'oportunitat d'adherir-se al Compromís per a la Sostenibilitat Turística Barcelona Biosphere. Aquesta adhesió es basa en un manual de bones pràctiques que recull en els disset Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de les Nacions Unides.

- **Donation Room – Zero Waste**

El projecte consisteix en la donació, per part de les marques exposidores, del mobiliari i material de construcció dels espais utilitzat per al muntatge del Mobile World Congress, de manera que queda a disposició dels ajuntaments per poder fer-ne una distribució amb criteris socials i culturals.

- **Estratègia de Màrqueting Turístic Destinació Barcelona**

Elaboració conjunta amb el Consorci Turisme de Barcelona, la Diputació i la Cambra de Comerç d'una nova estratègia de màrqueting turístic que incorpora com un dels principals objectius : Garantir la sostenibilitat de la destinació i l'assoliment dels ODS en el marc de l'Agenda 2030.

CORRESPONSABILITAT – QUÈ DEMANEM A TERCERS

Generalitat

- **Desplegar la Llei Catalana de l'Economia Social i Solidària** amb recursos suficients i amb la participació dels Ajuntaments o altres organismes locals.
- Aplicació del futur **Pla de Drets Humans**, especialment en relació al Consum Responsable.

APORTACIONS A LA SESSIÓ DEL 7 DE NOVEMBRE

REPTES MÉS RELLEVANTS REVISATS

Promoure un canvi de matriu productiva així com del model de consum, impulsant activitat econòmica sostenible i formes de vida més saludables i sostenibles, facilitant així l'elecció i l'accés a productes i a serveis sostenibles i socialment justos.

- **Impulsar un canvi de model econòmic**: Assolir una altra economia que posi al centre la vida, les persones i el planeta. Adoptar nous indicadors socioeconòmics per mesurar el benestar de la societat i del planeta.

- **Transitar d'una economia lineal a una economia circular**. Impulsar conjuntament l'Economia Social i Solidària i l'economia circular com una de sola.

- **Avançar d'una societat del consum a un consum de les necessitats**

- **Aconseguir una nova economia que generi més ocupació de qualitat**

- **Aconseguir una transició econòmica justa que redueixi les desigualtats**

- **Avaluar la capacitat de càrrega turística de la ciutat i promoure el turisme sostenible**

ACTUACIONS CLAU REVISADES

1. Apostar per una nova cultura del consum i un mercat social

- **Promoure un etiquetatge d'establiments sostenibles i d'economia social** (hotels, restaurants, altres). Acostar a la ciutadania l'etiquetatge i els distintius ambientals. Promoure un segell de garantia de qualitat dels productes de segona mà.
- **Utilitzar la moneda REC com a eina per incentivar la reducció de la petjada climàtica**, els circuits econòmics locals, i promoure el Business to Business entre empreses. Premiar els comportaments socio-ambientalment virtuoses.
- **Promoure els bancs de recursos de barri per facilitar l'intercanvi de productes**. Impulsar la Xarxa d'espais d'intercanvi (exemples: biblioteca de les coses de /Sant Martí, Barceloneta).
- **Promoure el coneixement i ús d'indicadors alternatius no basats en el PIB** sinó en la sostenibilitat o el bon viure.
- **Impulsar l'educació informal per avançar cap a una vida quotidiana més sostenible**.
- Posar focus en els espais físics i virtuals (plataformes de distribució, consum) que promouen un consum no sostenible.
- Facilitar la creació d'espais d'intercanvi o de compra-venda puntuals a la ciutat (disminuir les taxes per fer-ho).

2. Posar l'Ajuntament com exemple: Contractació Pública Sostenible

- **Establir criteris d'Economia Circular i ESS amb el màxim de pes en els plecs tècnics de la contractació pública de l'Ajuntament**. Fer els canvis normatius necessaris perquè els criteris de valoració lligats a la sostenibilitat i l'ESS/economia circular tinguin més pes en la contractació pública.
- **Desinvertir en combustibles fòssils. Assegurar que les finances municipals no se suportin directament o indirectament amb serveis i productes financers les energies d'origen fòssil**

- **Fer més ambicioses les ordenances municipals per obligar a tenir bons comportaments ambientals.**

3. Impulsar l'economia Verda i Circular

- **Impulsar una estratègia conjunta de l'economia ambiental/circular i social per la ciutat.**
- **Promoure una plataforma a nivell de ciutat que faciliti ús de residus per tercers** tipus borsa de subproductes.
- **Facilitar la simbiosi industrial** a nivell local i metropolità. Crear espais de simbiosi industrial d'àmbit metropolità per tancar el cercle entre residus i recursos.
- **Fomentar l'ecodisseny i l'ecoinnovació en els disseny de productes i serveis.** Posicionar l'ecodisseny com a base de l'economia circular.
- Establir vincles entre escoles de disseny i universitats. Connectar la docència (principalment de les escoles de disseny) amb la situació actual dels recursos per orientar als alumnes cap a l'ecodisseny i l'economia circular.
- Promoure hackatons d'ecodisseny.

4. Promoure el turisme sostenible

- **Estudiar la capacitat de càrrega turística de la ciutat de Barcelona en termes de sostenibilitat, climàtics i socials.** Valorar l'opció del decreixement turístic.
- **Promoure polítiques que aturin la destrucció del teixit social dels barris com a conseqüència del turisme massiu.** Canvi del model turístic de la ciutat.
- **Aturar l'expansió de les infraestructures fòssils (viàries, portuàries i de l'aeroport).** Aturar els projectes constructius previstos de noves infraestructures viàries, portuàries i de l'aeroport de Barcelona. *Proposta vinculada també a la sessió d'infraestructures.*
- **Facilitar el dia a dia sostenible del turista** (triatge de residus, selecció de comerços, serveis i experiències més sostenibles) perquè sigui més veí i menys turista.